Redactiunea, Administratiunea şi Tipografia:
BRAŞOVŬ, piaţa mare, Tĕrgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de annuncĭurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Tĕrgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Donneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ 45)

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ
a administraţiune, piaţa mare, Tĕrgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 247.—Anulŭ LVI. Braşovŭ, Dumineca, 7 (19) Noemvre 1893.

Din causa sfintei sĕrbătorĭ de Lunĭ, ḑiarulŭ nu va apăré până Marţi séra.

Nouă năvală asupra scólelorŭ nóstre.

Braşovŭ, 6 Noemvre v.

Până acuma a mai mersŭ cum a mersŭ, amŭ luptatŭ cum amŭ pututŭ pentru apĕrarea şcólelorŭ nóstre românescĭ confesionale, în contra povoiului de maghiarisare.

Unii din noi şi-au făcutŭ datoria pe deplinŭ, alţii numai pe jumĕtate, alţii au negles'o aprópe cu totulŭ.

Unde preoţii şi dascălii au fostŭ harnicĭ şi energicĭ şcólele nóstre poporale, deşi n'au pututŭ înflorì, căcĭ de-o înflorire a lorŭ în timpurile vitrege de aḑĭ nicĭ vorbă nu póte fi, totuşĭ s'au susţinutŭ pe câtŭ numai a fostŭ cu putinţă la înălţimea chiămării lorŭ, aşa că cu tóte piedecile şi asupririle, la carĭ erau şi suntŭ espuse, ele alcătuescŭ şi aḑĭ unŭ zidŭ de apĕrare pentru limba şi cultura nóstră românéscă.

In acele comune, unde conducĕtorii învĕţămĕntului nostru poporalŭ şi-au făcutŭ datoria numai pe jumĕtate, suntŭ şi resultatele mai slabe, ér şcólele nóstre suntŭ mai espuse primejdiei de-a fi cu timpulŭ înghiţite de molochulŭ maghiarisării.

Ear unde preoţimea şi dăscălimea nóstră n'a lucratŭ mai nimicŭ pe terenulŭ învĕţămĕntului, unde nu s'a îngrijitŭ de cu vreme de a pune sub adăpostŭ institutele nóstre culturale, ne clătinămŭ cu şcólele nóstre ca frunza pe apă, pe care o póte duce fiă-care suflare de vĕntŭ.

Până acuma a mersŭ, cum a mai mersŭ, dér acum éraşĭ se ridică o nouă şi gróznică vijeliă, care ameninţă a sguduì din temeliă învĕţămĕntulŭ nostru naţionalŭ.

De aicĭ încolo se ridică nouĕ şi mai marĭ pericule şi va începe unŭ nou periodŭ de luptă desperată, căcĭ contrarii noştri, încuragiaţĭ de succesele, ce le-au dobĕnditŭ la părere cu ajutorulŭ călcării de dreptŭ şi de lege şi a forţei brutale, dau năvală éraşĭ din tóte părţile asupra scólelorŭ nóstre. Asaltulŭ, ce vorŭ sĕ-lŭ facă, tinde mai multŭ ca orĭ şi când la nimicirea lorŭ ca scóle românescĭ.

Sĕ fimŭ dér cu ochii în patru şi sĕ ne înarmămŭ cu curagiulŭ strămoşescŭ ca sĕ putemŭ înfrunta cu bărbăţiă năvala duşmană.

Furia sĕlbatică a năvălitorilorŭ s'a deslănţuitŭ de cuĕrndŭ în comitatulŭ Aradului şi strigătele lorŭ rĕsboinice trebue sĕ ne găséscă pe toţĭ la posturile nóstre gata cu micŭ cu mare a întra în luptă.

Amŭ arătatŭ la mai multe ocasiunĭ că tocmai Românii din comitatulŭ Aradului se află în stare mai bună cu scólele poporale confesionale Amŭ constatatŭ cu bucuriă, că în numita diecesă până acuma nu a succesŭ adversarilorŭ noştri de a înfiinţa nicĭ măcarŭ o unică scólă comunală.

Ei bine, tocmai acestŭ terenŭ şi-l'a alesŭ acum şovinismulŭ turbatŭ ca sĕ ne atace limba şi cultura.

Adunarea comitatensă din Aradŭ a votatŭ înainte cu câteva ḑile unŭ şirŭ de mĕsurĭ draconice, ce vrea sĕ le pună în aplicare faţă cu şcólele române confesionale de-acolo. Nu-i destulŭ cu dreptulŭ de inspecţiune, ce-lŭ are statulŭ în puterea legilorŭ asupritóre de aḑĭ, în mĕsură mai multŭ ca trebuinciósă asupra şcólelorŭ nóstre, mai vine acum şi administraţia sĕ-şĭ aróge o inspecţiune deosebită, unŭ amestecŭ ilegalŭ şi sĕ organiseze o góna formală contra învĕţătorilorŭ noştri, sub cuvĕntŭ că aceştia nu-şĭ batŭ capulŭ de ajunsŭ cu instrucţiunea limbei maghiare.

Puternicii dela Aradŭ sub pretextulŭ acesta vorŭ sĕ dea năvală asupra şcólelorŭ române confesionale din comitatŭ şi de aceea deciseră a le supune unei supraveghiărĭ şi inspecţiunĭ a parte prin organele lorŭ, făcĕndŭ presiune asupra inspectorului reg. de şcóle, ca sĕ pretindă cu îndoită rigóre învĕţarea perfectă a limbei maghiare şi sĕ denunţe acele şcóle, unde acésta nu s'ar întĕmpla. Ei au mai hotărîtŭ sĕ ia acestorŭ şcóle şi pămĕnturile, ce li s'au adjudecatŭ cu ocasiunea comasărilorŭ şi aceste pămĕnturĭ sĕ se folosésca pentru fundaţiunĭ, din carĭ sĕ se înfiinţeze scóle comunale cu limba de propunere maghiară.

Atâtŭ e de ajunsŭ ca sĕ vedemŭ şi sĕ ne convingemŭ la ce tindŭ adversarii noştri. Orĭ câte hotărîrĭ ar fi luatŭ însĕ şoviniştii dela Aradŭ, intenţiunea şi scopulŭ lorŭ nu se va puté împlini pe câtă vreme noi vomŭ fi la înălţimea chiămării nóstre şi vomŭ sci sĕ ne apĕrămŭ cu demnitate şi în strînsă unire scólele nóstre în contra tuturorŭ încălcărilorŭ.

Aşa trebue sĕ lucrămŭ şi sĕ procedemŭ în comitatulŭ Aradului ca şi pretutindenea. Amŭ sĕvĕrşi unŭ pĕcatŭ de mórte décă amŭ şovăi numai o clipită. Mare este dér rĕspunderea ce zace pe umerii preoţimei şi a dăscălimei nóstre în aceste vremurĭ de noă şi mai grea încercare.

Nu ne tememŭ însĕ, căcĭ viu este Dumneḑeulŭ popórelorŭ, şi elŭ ne va da tăriă şi însufleţire, ca sĕ luptămŭ lupta cea mare şi sfântă pentru a salva ceea ce ne este mai scumpŭ, ca ómenĭ şi ca poporŭ, limba şi cultura nóstră românéscă!

Atentate asupra averei poporului.

IV.

Braşovŭ, 6 Noemvre v.

Ca unŭ poporŭ fără de patriă este tractatŭ astăḑĭ poporulŭ românescŭ dintre Tisa şi Carpaţĭ. Nu-i mirare dér, décă ni-se spune, că totŭ ceea ce este alŭ statului, este numai alŭ Maghiarilorŭ, ér nu şi alŭ nostru.

Cu idea acésta pare că ne-amŭ fi dedat chiar şi noi atât de mult, încât nicĭ inima nu ni-se sfâşie, nicĭ sângele în vine nu ni-se revoltă, când pentru esemplu prin ţinuturĭ curatŭ românescĭ călĕtorimŭ cu trenulŭ óre întregĭ, fără ca pe cursulŭ liniei ferate sĕ vedemŭ o singură inscripţiă românéscă şi fără ca din partea funcţionarilorŭ dela trenŭ sĕ auḑimŭ măcarŭ unŭ cuvĕntŭ rostitŭ în limba românéscă.

Astfelŭ unŭ strĕinŭ, călĕtorindŭ astăḑĭ pe liniile ferate ale statului nostru, trebue sĕ rĕmână cu impresiunea, că în adevĕrŭ aicĭ esistă unŭ statŭ unguresc curatŭ naţionalŭ, în care nu s'ar mai afla nicĭ unŭ neamŭ, nicĭ o limbă şi nicĭ unŭ popor afară de poporul unguresc. Nicĭ prin gând nu-i póte trece strĕinului călĕtor cum este cu putinţă ca într'un stat ca acesta, care este alcătuitŭ din atâtea popóre vechĭ şi puternice, cu limbĭ deosebite, cu obiceiurĭ deosebite, sĕ ajungă a fi stăpânitóre o singură limbă şi unŭ singurŭ poporŭ, în timpŭ ce tóte celelalte popóre sĕ fiă espatriate şi atâtŭ de huiduite din drepturile lorŭ străvechĭ, încâtŭ în afacerile şi la bunurile comune ale statului, carĭ suntŭ bunurile nóstre ale tuturorŭ, sĕ nu avemŭ noi nicĭ măcarŭ atâta dreptŭ şi limba nóstră sĕ nu aibă nicĭ măcarŭ atâta trecere, câtă 'i se cuvine şi celui din urmă veneticŭ din ţéră.

Şi în faţa acestorŭ revoltătóre stărĭ de lucrurĭ, ne-amŭ dedatŭ a ne îneca durerea în pieptŭ şi a nu cârti nimicŭ; ba încă ne pare bine, décă impiegaţii căilorŭ ferate ale statului se milostivescŭ, pe banii noştri, a ne arunca şi nouĕ câte-unŭ biletŭ de călĕtoriă, orĭ a ne lăsa şi pe noi sĕ ne ocrotimŭ, în timpŭ de iérnă şi vreme grea, în câte-o miserabilă

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Omulŭ cu barbă de aurŭ.

— Poveste. —

A fostŭ unde a fostŭ, a fostŭ în lume unŭ împĕratŭ fórte puternicŭ şi bogatŭ, de părea, că nu i-ai fi aflatŭ párechiă sĕ fi totŭ umblatŭ. Elŭ avea pe împĕrătésa şi unŭ singurŭ copilŭ lângă ei.

Ce slăbiciune i-a venitŭ împĕratului odată nu sciu; sciu numai, că elŭ chiămà pe împĕrătésa şi-i ḑise: „Draga mea împĕrătésă, eu simtŭ că mi-i aprópe césulŭ morţii, pentru aceea te-am chiămatŭ, sĕ mi te făgăduescĭ, că décă voiu muri eu, tu în vecĭ nu te vei mărita, fără vei griji de copilulŭ nostru, sĕ aibă o crescere bună şi în frica lui Dumneḑeu“.

— „Făgăduescŭ“, ḑice împĕrătésa, „că nu mĕ voiu mărita, fără voiu avé grijă de copilŭ, ca nicĭ unŭ pĕrŭ din barbă sĕ nu 'i-se cârlige!“

Impĕratulŭ a muritŭ. Ei, dér apoi sciţĭ D-vóstră ḑicala ceea, că: gura ḑice, gura minte... Aşa şi cu împĕrătésa nóstră din poveste: abia aşteptà până se trase pe împĕratŭ cea din urmă sapă de pămĕntŭ şi haid' cu gândulŭ la măritate. Sĕ şi mărità în scurtă vreme după unŭ omŭ bogatŭ din ţéră, pe care apoi l'au pusŭ împĕratŭ. Şi a nimeritŭ împĕrătésa şi biata ţéră unŭ împĕratŭ aşa de rĕu şi sgârcitŭ, de şi cea din urmă bucătură ar fi luat'o dela poporŭ. Ba la bietulŭ copilŭ se cumpănia nicĭ mâncare sĕ nu-i dea.

In curtea împĕratului era o fântână de lapte dulce. Din acea fântână, fiă iertatulŭ împĕratŭ bea lapte şi tótă ţéra se îndulcea din ea, aşa că şi celŭ mai sĕracŭ omŭ îşĭ stĕmpĕra sufletulŭ cu lapte din acea fântână şi de aceea ómenii nu sciau cum sĕ iubéscă mai multŭ pe bunulŭ lorŭ împĕratŭ.

Ei, dér după bine aştéptă rĕu! Impĕratulŭ cestŭ nou puse străjĭ în jurulŭ fântânei, ca sĕ nu lase pe nime sĕ ia lapte, măcarŭ că din asta n'avea nicĭ unŭ folosŭ, căcĭ laptele din fântână nicĭ crescea, nicĭ scădea, orĭ sĕ fi luatŭ din elŭ, orĭ sĕ nu fi luatŭ

Odată peḑitorii aducŭ veste împĕratului, că la fântână în tótă diminéţa vine unŭ omŭ cu barbă de aurŭ, îşĭ umple vasele de lapte şi se duce, ca şi cum n'ar fi fostŭ. De prinsŭ nu-lŭ potŭ prinde, pentrucă nu se potŭ apropia de strălucirea barbei lui.

Impĕratulŭ se mirà tare şi se gândì sĕ mérgă chiar elŭ sĕ pândéscă dóră îlŭ va puté prinde. Ei, dér omulŭ cu barbă de aurŭ se făcuse totŭ de aurŭ şi când venì după lapte, aşa sclipea, de împĕratulŭ nu se putea uita la elŭ. Umplù vasele şi — du-te copile! Impĕratulŭ rĕmase cu buzele drîmboiate, ciudindu-se şi nĕcăjîndu-se, că nu l'a pututŭ prinde. Aşa n'ajută Dumneḑeu la omulŭ rĕu!

Acum ce sĕ facă împĕratulŭ sĕ-lŭ pótă prinde? Intrebat'a pe toţĭ sfetnicii sĕi, dér nicĭ unulŭ nu l'a pututŭ sfătui. Trimis'a cărţĭ prin ţéră, că cine i-ar puté prinde pe omulŭ cu barbă de aurŭ i-ar plăti scumpŭ, căcĭ de-o parte îi părea rĕu împĕratului după lapte, ér de altă parte cine ar fi elŭ, când ar avé pe omulŭ acela, cum s'ar făli şi cum s'ar mai mândri, căcĭ alţĭ împĕraţĭ nu au ce are elŭ!

Norocului lui! Odată étă că-i vine înainte o cătană bĕtrână şi-i ḑice: „Inălţate împĕrate! Omulŭ cu barbă de aurŭ, de când, a trăitŭ numai cu lapte, elŭ nu scie puterea altorŭ mâncărĭ şi beuturĭ; pentru aceea pune, înălţate împĕrate, lângă fântână pită, friptură şi vinŭ, elŭ a mânca, a bea, s'a îmbĕta, s'a culca şi aşa uşorŭ se va puté prinde!“

Impĕratulŭ face, precum îlŭ sfătuesce bĕtrânulŭ, şi a nimerit'o. Omulŭ cu barbă de aurŭ a mâncatŭ, a beutŭ, s'a îmbĕtatŭ şi aşa beatŭ a fostŭ prinsŭ de peḑitorĭ şi dusŭ la împĕratŭ, care sta sĕ nu-şĭ încapă în cămaşă de bucuriă, vĕḑĕndu-lŭ în mână. Ilŭ şi puse împĕratulŭ într'o cuşcă de aurŭ şi aşa apoi îlŭ arăta la toţĭ óspeţii sĕi, carĭ veniau de-a minunea de peste ţĕrĭ şi mărĭ. Omulŭ cu barbă de aurŭ sta supĕratŭ, nĕcăjitŭ, nu vorbea cu nimenea, nu mânca nimica, înzadarŭ îlŭ îmbiau cu mâncărĭ de cele scumpe.

Odată împĕratului îi venì porunca sĕ mérgă la bătaiă, dér ce sĕ facă acum cu omulŭ cu barbă de aur, cui sĕ-l lase în grijă? In cele din urmă se hatărî sĕ lŭ lase în sémă copilului de împĕratŭ, pe care-lŭ şi chiămà la sine şi-i ḑise: „Drăgulŭ meu copile, eu trebue sĕ mergŭ în bătaiă; tu dér sĕ rĕmâi sĕ grijescĭ de omulŭ cu barba de aurŭ, dá-i